

264

4

1888

50

Printed in Turkey

ԿԱՐԳԱՑՈՅՑ

ՀՍՏԷՍԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Մ. Կ. ՍԱՐԴԵԱՆ

1888

264

1-30

2003

Printed in Turkey

Զ « ԿԱՐԳԱՅՈՅՅ » ս ի գրի առեալ
ի մեռն Կրօնական Ժողովոյ Ազգային
Կեդր. Վարչութեան, ըստ աւանդու-
թեանց Հայաստանեայց Ս. Եկեղեց-
ւոյ, 'ի դիւրութիւն պաշտօնավարու-
թեան Եկեղեցական դասուն, հրա-
մայեմք ի տպագրութիւն :

ՊԱՏՐԻԱՐԻ Կ. ՊՈԼՍՈՅ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԲՆՊԻՄԿՈՊՈՍ

1888 Փետր. 23

2654-39

ԱՆ

264 աճ

4-30

ԿԱՐԳԱՑՈՅՑ

ԸՍՏ ԱԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Մ. Կ. ՍԱՐԳԵԱՆ

—
1888

11612

1149 - 42

2657
39

ԿԱՐԳԱՅՈՅՑ

ԸՍՏ ԱԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅ ԵՂԵՂԵՑԻՈՅ

ԳԻՇԵՐ—ԺԱՄ

Հուսարարն կամ փակակալն ի լուր ժամ-
հարին կամ զանդակին լուցանէ զկանդեղս եւ
զաշտանակս սեղանոց եւ բերէ դնէ զգրա-
կալն շարականաց յերկօսին դասս : Ժամօրհ-
նոցն եւ բոլոր քահանայք ժողովին յաւանդա-
տունն եւ առնուն փիլոն , սարկաւազն ի պա-
տարադի աւուրս զգենու չապիկ եւ առնու
ուրար եւ բուրվառ , իսկ ի լուր աւուրս ուրար
եւ բուրվառ միայն , իսկ փոխասաց դպիրք
միշտ զգեցցին չապիկս , գան առաջի բեմին եւ
երիցս երկրպագեն : Ապա ժամօրհնոցն երթայ

ի ձախակողմեան դասադլուխն , քահանայք
եւ դպիրք բաժանին ի դասս կարգաւ :

Ժամօրհնողն օրհնեալ Տէր մեր . իսկ սարկաւազն բուրվառաւ եւ վառ մոմով յատեան դասու կացեալ՝ յաւարտ Հայր մերին յարէ անմիջապէս . օրհնեա , Տէր : Ժամօրհնողն Տէ՛ր , երբ զըրթունս . դարձեալ սարկաւազն օրհնեա , Տէր : Կրկնէ ժամօրհնողն . Տէ՛ր , երբ զըրթունս . երեքկնէ սարկաւազն . օրհնեա , Տէր : Ժամօրհնողն օրհնեալ համագոյ . առնու սարկաւազն զխնկամանն եւ դայ առ ժամօրհնողն եւ յետ խոնարհութեան ասէ ի ձայն . Եւ եւս խաղաղութեան . ժամօրհնողն արկանէ զխունկն եւ ասէ խաչակնքելով . օրհնութիւն եւ փառք : Դպիրն յետ խոնարհութեան առ ժամօրհնողն դայ եւ ընթեռնու , Տէր զի բազում . ի թիւ , ի լուր եւ ի պահոց առուրս , պատարագ լինի թէ ոչ : Ապա ժամօրհնողն Փառք Հօր , սարկաւազն Ա՛յժմ եւ միշտ , ի պատարագի լուր առուրս ի ձայն . Փառք Հօր եւ :

ԽՆԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԳԻՇԵՐ-ՓԱՄՈՒ (1)

(Ի լուք աւուրս)

Դայ սարկաւազն առաջի բեմին եւ ինն անգամ խնկարկէ Աւագ խորանին , դառնայ առ եպիսկոպոսն , երկոյս , կարգաւ քահանայից եւ դպրաց , մի մի աջակողմեան սեղանոյն , եթէ կայ , երկոյս , ժառնէ ի պահարան , անդ սեղանին եւ Աւագանին , երկոյս , ելանելով անտի եւ առ երի որմոց գնալով երթայ ի դաւիթ , եւ եթէ իցեն առ սեամբք պատկերք տէրունի եւ սրբոց , երկոյս խնկարկէ նախ յաջակողմն ապա առ դրամբ տաճարին դառնալով ի ձախակողմն , մտանէ ի ներքս յեկեղեցին եւ դարձեալ առ երի որմոց գնալով մտանէ ի ձախակողմն անն պահարան , երկոյս , սեղանոյն , ելանելով անտի՝ դայ յատեան դա-

(1) Խնկարկութիւնն անընդհատ :

Ուր չիք պատահմամբ իմն սարկաւազ , դպիր եւ լուսարարս դայս խնկարկութիւնն առնել նախ քան զժամօրհնութիւնն :

սուլ, երիցս առ ժողովուրդն, ժամօրհնողին, կարգաւ քահանայից, դպրաց մի մի, ճախակողմեան սեղանոյն, երիցս, դայ առաջի բեմին, ինն անգամ Աւագ խորանին, երիցս եպիսկոպոսին: Յետ խոնարհութեան երթայ յաւանդատունն:

Իսկ ի կիւրակէս եւ ի տօնս տէրունիս եպիսկոպոսն դայ յատեան եկեղեցւոյ պարառեալ ի քահանայից, ի սարկաւադաց եւ ի դպրաց եւ ասէ. Օրհնեալ Տէր մեր. եւ այլն ըստ կարգի. Տէր զի բազում ի ձայն. եթէ մի է սարկաւադն յետ խնկարկութեան աւագ սեղանոյն դայ առ եպիսկոպոսն յատեան, կարգաւ նախ աջակողմեան եւ ապա ձախակողմեան քահանայից եւ դպրաց, երթայ ի մկրտարանն եւ ի դաւիթ, դայ յաւանդատունն եւ անտի յատեան դասու առ ժողովուրդն, ինն, դառնայ աւագ խորանին: Ապա երես առ ժողովուրդն կայ առաջի բեմին մերձ առ գրակալի Աւետարանի, մինչեւ ի Փառք տալն:

ԶՈՅԴ ԲՈՒՐԼԱՌ

Իսկ եթէ օրն հանդիսաւոր է եւ երկու են սարկաւադունք խնկարկեն Աւագ սեղանոյն, դառնան եւ դան առ եպիսկոպոսն, բաժանին ի միմեանց եւ մին աջակողմեան եւ միւսն ձախակողմեան քահանայից եւ դպրաց մի առ մի խնկարկելով երթան մին ի մի եւ միւսն ի միւս պահարանն, ելանելով երթան միաւորին ի դաւթի, ժողովրդեանն՝ որ ի դաւթի, հանդէպ դրանն մեծի, երիցս, ապա միմեանց, երիցս, եւ խոնարհելով միմեանց փոփոխին, մտանեն յեկեղեցին, եւ ի դասու դրան կողմանէ մին ի մի եւ միւսն ի միւս պահարանն մտանեն: Ելանելով անտի դան միաւորին ի դասու ատեանն առ ժողովուրդն խնկարկելով, ապա միմեանց եւ փոփոխին, դարձեալ ժողովրդեանն եւ ապա Աւագ սեղանոյն: Եւ սպասեն երես առ ժողովուրդ առաջի բեմի մինչեւ ի Փառք տալն. որ սկսաւն զՏէր զի բազումն, այսինքն ձախակողմեան դասավարն առան-

ձինն եղանակեսցէ Ողորմութեամբ բով . իսկ յեղանակել աջակողմեան դասավարին Փառք չօր , սարկաւագունք խնկարկեն սեղանին եւ դառնան առ եպիսկոպոսն , զինի խնկարկութեանն խոնարհելով եպիսկոպոսին մեկնին : Ապա զմի տուն Յիշեսցուքին միաբան երգելով մտանեն ի դասն :

Յիշեսցուք , միշտ ի պատարագի աւուրս , Անբաժանելի տուն առ տուն ի հանգիսաւոր աւուրս եւ ի տօնս տէրունականս : Զարթույեալքս ի ձայն , ի պատարագի աւուրս , պար առեալ առաջի բեմին . ի թիւ յայլ աւուրքս : Ի լուր եւ ի պահոց աւուրս պատարագի , Աշխարհ ամենայն . ասլա թէ ոչ՝ ի լուր աւուրս յիսուն եւ ի պահոց աւուրս հարիւր Տէր ողորմեա ասէ ժամօրհնողն : Իսկ ի տօնս տէրունականս եւ ի կիրակէս , ի վերջին երկա աւուրս Աւագ շաբաթու Առաւօտ յուսոյ : Զքեց գոհանամքն ժամարարին է (1) ,

(1) Յամենայն սկզբնաւորութիւնս ընթերցուածոց որ առաջի բեմի , խոնարհութիւնս առ եպիսկոպոսն :

եթէ ժամարարն եպիսկոպոս է կամ վարդապետ զնի գորգ առաջի բեմի : Օրհնեալ Տէր մերն եպիսկոպոսին է :

Ի սլատարագի աւուրս Կանոնագլուխ , միայն թէ ի կիրակէս յորս պատահի Ս . Աստուածածնի տօն եւ ի տօնս տէրունի , զաւուր Օրհնութիւնն յետ երից տանց Հանգստեան շարականի քաղել , եւ մի՛ Հոգեգալստեան ասել շարական , եթէ ունի Օրհնութիւնն :

Յասել Կանոնագլխոյ լուսարարն բերէ զնէ յատեան դասու զմեծ գրակալն եւ սարկաւագն առեալ զԱւետարանն բշխունաւն եւ վառ մոմ ի ձեռին տանի առ ժամօրհնողն , որ բանայ ի տօնս խաչի , ըստ ձայնին՝ զխաչելութեանն , ի կիրակէս զտաճարին եւ յայլ աւուրս զՀանգստեանն , իսկ ի շաբաթս Մեծի-Պահոց , եթէ պատարագ կայ , զՕրհնութիւնս ապաշխարութեան , ըստ ձայնի աւուրն : Ապա սարկաւագն զետեղէ զԱւետարանն ի վերայ գրակալին , եւ դռն անդէն երկու մոմակալք եւ աստի եւ անտի գրակալին կանգնին :

ԽՆԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԱՍՈՒ

Յասել չարականին Հոգեգալստեան սարկաւազն խնկարկէ Աւագ խորանին, եպիսկոպոսին, կարգաւ քահանայից եւ դպրաց, սեղանոյն պահարանի եւ Աւաղանին, անտի ելանելով քայլ առ քայլ խնկարկութեամբ ուղղակի դայ յատեանն առ ժողովուրդն, ապա ժամօրհնողին, կարգաւ քահանայից եւ դպրաց, սեղանոյն պահարանի, դայ ուղղակի յատեան դասու, դարձեալ առ ժողովուրդն, Աւագ խորանին, եպիսկոպոսին: Ապա երթայ կանգնի առաջի Աւետարանի ի միջի ժողովրդեան: Եթէ իցէ զոյգ քուրժառ, աւագ խորանին, եպիսկոպոսին, բաժանին, մին երթայ առ ժամօրհնողն, քահանայից եւ դպրաց կարգաւ, մտանէ յաւանդատունն. իսկ միւսն նոյնպէս յետ կարգաւ խնկարկութեան մտանէ ի Մկրտարան: Ելանելով անտի ուղղակի դան միաւորին յատեան դասու, ժողովրդեանն, դառնան աւագ խորանին, եպիսկոպոսին:

Այս ձեւ է խնկարկութեան, յերգն Տա-

բաժեալ, յՕրհնութիւնս կիւրակէից եւ սըրբոց, ի Փառք յարութեան քո Տէրն, ի Փառք ի բարձունսն, ի Սուրբ Աստուածսն, ի Հաւատամքն, ի Լոյս գութարքն

Յասել Հանգստեան սաղմոսին ժամարարն չուրջառազգեստ դայ յատեան դասուն, եթէ եպիսկոպոս է ժամարարն կամ վարդապետն, առնու գաւազան եւ խաչ եւ ի տալն խաղաղութիւն սարկաւազն խնկարկէ երիցս, դարձեալ նոյնպէս ի սկսանել Աւետարանին, որոյ յաւարտն սարկաւազն յետ երիցս խընկարկութեան մտանէ ի դասն ընդ մոմակալս եւ ընդ ժամարարին, որ առնու բշխունաւն զԱւետարանն եւ դառնայ յԱւագ սեղանն եւ սոքա չորեքին կան անդ կազմելով ատեան կիսակլոր, դպրացն ի վեր բարձրացեալ ունելով զմոմսն. եթէ եպիսկոպոս է կամ վարդապետ, լուսարարապետն առնու ի նմանէ զգաւազանն եւ զխաչ եւ տայ զԱւետարանն. ժամօրհնողն Հոգւոց. ժամարարն Քրիստոս որդի Աստուծոյ. յասել ժամօրհնողին զՀայր մերն ժամարարն զնէ զԱւետարանն եւ հանէ

զըսւրջառն եւ մոմակալ դպիրք գնան ի պահարան, եթէ օրն չէ տէրունի:

Օրհնութիւնն ի դասն է, այլ սակայն ի հանդիսական աւուրս եւ ի տօնս տէրունիս յընթեռնուլ Աւետարանին առնուն քահանայք շուրջառ եւ վառ մոմեղէն, եւ յասելն Հոգւոց զոյգ զոյգ արտաքոյ դասուն կան, իսկ դպիրք երթան եւ ի միջի ժողովրդեան ընդ հիւսիսային եւ հարաւային կողմանս դէմ առ դէմ դասս կազմեն գրակալս շարականաց առաջի ունելով: Զահք որ ի դասուկամ ի բեմին վառեսցին: Եպիսկոպոսն յետ օրհնելոյ զխօսնկն յատենի դասու, առաջնորդութեամբ քահանայից դայ յատեան եկեղեցւոյ: շարական Օրհնութեան տուն առ տուն, իսկ զհետեւական երիս եւ երիս տունըս: իսկ մոմակալք առաջի բեմին աստի եւ անտի կացեալ երես առ ժողովուրդն ի վեր ունին զմօմն: Սարկաւազն յետ խնկարկութեան (տես յերես 12) կացցէ ի ձախակողմն առ դպրին, երես առ ժողովուրդն: Եթէ զոյգ իցէ բուրվառն (տես յերես 9):

Ի սկսանել Օրհնութեան ժամարարն միայնակ ելցէ ի գանձանակ, բուրվառ ի ձեռին ի միջի ժողովրդեան խնկարկելով:

Ի տալն դպրաց Փառք Հօր մոմակալ դպիրքն եւ սարկաւազն սակաւ ինչ յառաջանան դէպ յատեան դասու եւ դասան Աւագ խորանին: Սարկաւազն Աւագ խորանին, երթայ յատեան: Եպիսկոպոսին, ասար դնէ ի բաց զբուրվառն եւ դայ յատեան եւ կայ ի մէջ մոմակալաց:

Յետ Մաղթանքին՝ Քարոզ: Ի թիւ յամենայն աւուրս, պատարագ լինի թէ ոչ: Իսկ եթէ օրհնութիւնն յատեանն է, ի ձայն, բացի Մաղկապարդի, Աւագ Հինգշաբթի, Աւագ Շաբաթու աւուրցն, պար առեալ: Ի լուր աւուրս եւ ի հասարակ կիւրակէս զԱլեքլուքն եւ զԹադաւորքն դաս առ դաս, եթէ ձայնն է Ամ յաւելուլ: Դասք հրեշտակաց: Իսկ յակում աւուրս ի սկսանել զՓառքն ալիւրիաի մտանեն յատեան դասու, լուսարարապետն առնու զշուրջառ եպիսկոպոսին, զգաւաղանն եւ զխաչ: Քահանայք հանեն զշուրջառն:

ԱՅՍՈՐ ԴԱՍԲ

Ժամարարն Աւետարան ի գիրկս, սա-
ղաւարտ ի գլուխ. շուրջառաղքեստ, սարկա-
ւադ եւ երկու մոմակալ առաջի ունելով ի պա-
հարանէ ելանէ ի բեմ, եւ յաջկոյս սեղանոյն,
երես առ ժողովուրդն՝ կանգնի, առննթեր
ունելով զմին ի մոմակալաց, իսկ սարկաւադն
կանգնի ի միւս կողմն, զմիւս մոմակալն ընդ
իւր ունելով: Մոմք ի վեր միշտ: Ի սկսանել
Քաղոսն համարձակութիւն. սարկաւադն հան-
դերձ երկոքին մոմակալօք իջանէ ընդ աջա-
կողմեան աստիճանսն յատեան դասու, եւ
անդ զբուրվառն փոխանակէ ընդ գաւազանի
եպիսկոպոսին, որ օրհնէ գխունկն եւ խըն-
կարկէ Աւագ խորանին (տես յերես 7) այլ
ի մոմանել կրկին ի դասն ուղղակի եպիսկո-
պոսն գայ յատեան խնկարկէ քահանայից եւ
դպրաց կարգաւ, եւ ապա ելանէ ի բեմն,
ուր առաջի սեղանոյն հանդէպ ժողովրդեան
վերստին կանգնի սարկաւադն, որում խըն-
կարկէ եպիսկոպոսն, եւս եւ ժամարարին եւ
ապա Սեղանոյն: Իսկ ի սկսանել դպրաց եւ

յորժամ. հնչին քնոցք, սարկաւադն զգաւա-
ղանն ի բաց դնէ, իսկ եպիսկոպոսն խնկարկէ
ժամարարին, եւ թափորաւ ընդ յետկոյս խո-
րանին, այսինքն ընդ իւր ունելով զերկոսին
մոմակալս եւ զժամարարն, գայ յատեան
եւ տայ սարկաւադին զբուրվառն, առնու
զԱւետարան ի ժամարարէն, խաչակնքէ զշո-
րեսին կողմունս աշխարհի, եւ դառնայ
դնէ ի վերայ սեղանոյն: Ի խաչակնքելն՝
ժամարարն գնայ ի պահարան եւ սարկաւադն
խնկարկէ Աւետարանին, եւ ապա տայ ըզ-
բուրվառն եպիսկոպոսին, ու խնկարկէ խո-
րանին, քնոցակրացն աջակողմեան, փոքր
սեղանոյն, դառնայ առ ժողովուրդն քայլ
առ քայլ՝ ժողովրդեանն, ի միջի բեմին քա-
հանայից եւ դպրաց առ հասարակ, դարձ-
եալ քայլ առ քայլ, ժողովրդեան, պահա-
րանի դրան, եւ դառնայ, փոքր սեղանոյն,
ձախակողմեան քնոցակրաց եւ սարկաւադին,
որ ընդ մոմակալն դառնայ խորանին, երբ
եպիսկոպոսն յետ խնկարկութեանն Աւագ
սեղանին՝ տայ զբուրվառն: Ապա եպիսկո-

պոսն ի ձայն ասէ. Այսօր դասք նրեշտակաց. յայնժամ քահանայք եւ դպիրք երթան յաւանդատուն, իսկ եպիսկոպոսն շարունակէ անդ ի բեմի զՄաղթանքսն մինչ ցշարցն: Ապա նոյն թափորաւ երթայ եւ ինքն յաւանդատուն, շիջանին ջահք:

Իսկ եթէ միայնակ իցէ քահանայն, նոյն թափորաւ գայ եւ կայցէ առնթեր սեղանոյն, Աւետարան ի գիրկս, եւ յասել Բազում համարձակութիւն. դնէ ի վերայ սեղանոյն զԱւետարանն եւ ելանէ ի թափոր, ինկարկէ եւ վերաբերէ զԱւետարանն ինքնին եւ մի եւ նոյն թափորաւ եւ վերոյգրեալ եղանակաւ:

ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ—ԺԱՄ

Սարկաւագն եւ երկու փոխասաց դպիրք գան առ եպիսկոպոսն, եւ յետ խոնարհութեան, դառնան եւ երկրպագեն առաջի բեմին. Ժամօրհնողն Լցար, փոխ, Օրհնեալ ես. վեց տուն, միշտ ի ձայն, սոյնալէս փոխք, որք ունին երգ կամ շարական, ի ձայն, երեք

տուն միայն, իսկ զմնացեալսն քաղել լռին: Ի յետին երկուսին տունս ամենայն շարականաց նախ Փառք Հօր եւ յետոյ ի վերջին տունն Այծմ եւ միշտ. միշտ այսպէս: Զինի քարոզին սարկաւագն եւ զինի փոխին դպիրք գան յատեան դասու եւ կան յոտնկայս. միշտ այսպէս: Յայն եկեղեցիս ուր դպիրք յոյժ սակաւք եւ քահանայ մի իցեն, առնել զժամերգութիւնն յատեան դասու:

Գարող. վասն սուրբ տեղւոյս. պար առեալ ի սարկաւագաց, դպրացն նմանապէս պար առեալ յատեան դասու, երգեն զՏեր ողորմեայն եւ Եղիցին եւ Արին եւ Փառք Յարութեանն դաս առ դաս: Ժամարարին է Դու ես թագաւորն, որ երթայ ապա ի պահարան: Յասել Թագաւորեսցի. Ժամարարն Աւետարան ի գիրկս, սարկաւագ եւ երկու մոմակալ առաջի՝ ելանէ ի բեմ: Խնկարկութիւն երիցս, նախ առաջի դրան պահարանի, երկրորդն ի բեմի, երրորդն առ ժողովուրդն. յերգել դպրին Օրհնեալ անձն իմ. խաչակնքէ ժամարարն զժողովուրդն, եւ ի

դառնալն յ'կապ սեղան, լուսարարն դնէ
զմեծ գրակալալն յաջակողմն բեմին, մումա-
կալք գան եւ կան դէմ առ դէմ առ գրակա-
լաւ. սարկաւազն իջանէ ընդ աջակողմեան
աստիճանն ի դաս եւ կայ առաջի գրակալին:
Ժամարարն տայ զնաղաղութիւնն Աւետա-
րանաւն եւ ապա դնէ զայն ի վերայ գրակա-
լին: Աւետարան ըստ տօնացուցի: Յաւարտն
զԱւետարանն տայ համրութեւ եպիսկոպո-
սին, ասելով. Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց,
յորմէ պատասխանի առնու Օրհնեալ ե յա-
րութիւնն Քրիստոսի: Եւ ապա յատենի բե-
մին խաչակնքելով Աւետարանաւ զժողո-
վորդն դառնայ ընդ մումակալն եւ կայ ա-
ռաջի սեղանոյն ընդ աջակողմն առնթեր:
Դպիրք Փառք յարութեան: Սարկաւազն խըն-
կարկէ (տես յերես 12) ապա ելանէ ի բեմ եւ
կայ առաջի բեմին ընդ ձախակողմն: Քարոզ
Ջուարճացեալքս միշտ: Ժամարարն Ամենա-
կեցոյց ի բեմի միշտ, միայն ի Մեծի պահոց
կիւրակէս առանց չուրջառի, ապա երթայ
թափորաւն ի պահարան, բայց մումակալք

գան եւ կան առաջի բեմին, երես ի սեղան
եւ խոնարհ մոմք, բայց ի Տէր երկնիցին մոմք
ի բարձր եւ երես առ ժողովուրդն. զՏէր
երկնիցն ըստ Շնորհալուոյն ի բարձր ասել
պիտի, որոյ ի Փառք չօրին ելանեն յատեան
եկեղեցւոյ՝ միշտ ի կիւրակէս, եւ ի հանդի-
սաւոր տօնս: Եւ ասեն Փառք ի բարձուս.
յատեանն, ձեռնամած, բաց յաւուրցն, ե-
թէ ըստ տօնացուցի յատեան ելեալ իցեն
չուրջառօք եւ մոմեղինօք: Իսկ յԱմենայն
ժամն բազկատարած: Ժամարարն ելցէ ի
գանձանակ, զկնի իւր ունելով զգանձանակսն
եկեղեցւոյ եւ աղքատաց: Փառք, պատիւն
եպիսկոպոսին է: Ի Սուրբ Աստուածն խնկար-
կութիւն, (տես յերես 12) բայց ոչ ի կիւ-
րակէս եւ ի տօնս տէրունիս՝ յորս իցէ Աւե-
տարան: Փրկիլ զմեզն եպիսկոպոսին է: Դիրքն
անդաստան լինի թէ ոչ, չուրջառազդեստ,
այլ ոչ մումակալաւ: Աւետարանն բժշկու-
թեան լինի եւ այլ, յատեան դասու միշտ:
Յորում աւուր՝ զՕրհնութիւնն յատեանն ա-
սես, զՄանկունքն եւս եւ զՆերդն եւ զՔրիս-

տոս Աստուած մերն յատեանն ասել, չուրջաօք եւ մոմեղինօք: Ի մեծի պահոց աւուրս զինի Սաւրբ ես տերին, որ հետեւակ ժամարարին է, եւ ի ճաշուի զինի Յոյս կենացի՝ Տէր ամենակալ:

ԱՆԴԱՍՏԱՆ

Անդաստան յատենի եկեղեցւոյ, սարկաւազն ընդ դպիրս թափորաւ. եւ ես խաղաղութեան. եպիսկոպոսն Տէր ողորմեա, սարկաւազն ընդ դպիրս թափորաւ Վասն ի վերուստ, եպիսկոպոսն Տէր ողորմեա, սարկաւազն ընդ դպիրս թափորաւ. ողորմեաց եպիսկոպոսն Տէր ողորմեա, սարկաւազն խնկարկէ երիցս յասել Օրինութիւն եւ Փառք. Օրինեսցի. Այս նշանաւ. Յանուկ չոր. Օրինութիւն եւ փառք. այսպէս չորիցս ի չորիս կողմանս աշխարհի: Յասել եպիսկոպոսին Օրինութիւն եւ փառք մոռանեն ամենեքին ի դաս եւ հանեն զուրջաօք քահանայք, եւ սարկաւազն ընդ մոմակալս դառնայ խընկարկէ, ի Պահպանիչին ի խաչակնքել եպիս-

կոպոսի զժողովուրդն ասելով. Պահեա եւ օրինեա:

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Ի շարաթապահս Արեւադալ, բաց ի Եփրական եւ Ս. Յակոբայ, եւ Ս. Լուծաւորչի պահոցն:

ՃԱՇՈՒ

Ի պահոց աւուրս չորեքշաբթի եւ ուրբաթ, ողորմեա. միայն զօրինեմք զքեզն երգելով:

ԺԱՄԱՄՈՒՏ

Ի ժամամոյի շարականի լուսարարն բերէ զնէ զմեծ գրականն յատեան դասու, յընթերցման թղթոցն Առաքելական առնու չուրջաօք քահանայն չրջանի, եւ դայ յատեան եւ ընդ մոմակալն դառնալով ընթեռնու զԱւետարան, յետ ընթերցման բարձրացուցանէ զԱւետարանն եւ ասէ զՀաւատամքն, ժողովուրդն ձեռնամաճ ձայնակցի

լռին, խնկարկուծիւն (տես յերես 12) իջուցանէ քահանայն զԱւետարանն յասելն Իսկորք ասեմ. Իսկ մէք փառաւորեսցուքն եպիսկոպոսին է, որ ասէ յետ համբուրելոյ զԱւետարանն, եւ երթայ կայ յատեան դատու պարառեալ ի քահանայից եւ ի սարկաւազաց: Եպիսկոպոսն դառնայ առ ժողովուրդն եւ խաչակնքէ ասելով, Տէր Աստուած օրհնեսցէ. Հայր մեր, խնկարկուծիւն միշտ յասելն Օրհնեալ Հայր ուրբ, Որդիդ սուրբ, Հոգիդ սուրբ, Օրհնութիւն եւ փառք, Օրհնութիւն Հօր. Օրհնեալ եղերուք: Քահանայն տայ համբուրել եպիսկոպոսին, քահանայից, դպրաց եւ ժողովուրդեան զԱւետարանն եւ ապա ընդ սարկաւազին եւ ընդ մոմակալն դառնայ եւ յետ երիցս երկրպագութեան՝ երթայ ի պահարան:

Սոյն երիցս երկրպագութիւն պարտ է առնել ի սկիզբն եւ ի վերջ ժամերգութեանց, միշտ:

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ—ԺԱՄ

Ժամօրհնողն Օրհնեալ տէր մեր. Ես առ Աստուած: Խոնարհեցո եւ Ապրեցո, լման եւ

ի ձայն, եթէ չիցէ Լոյս գուարք: Լուր մայնիցն ժամարարին է, Եւ եւս խաղաղութեան ի թիւ: Խնկարկուծիւն ի Սուրբ Աստուածն (տես յերես 12): Ի շարաթս, յորս պատահին տօնք Առաքելոց, ի Համարածի շարականի մի ասել զԵրկնաքաղաքացին այլ զԻ քէն հայցեմքն: Հայր զքածն հետեւակ ժամարարին է խնկել զտունս ի կիրակամոխ:

Եթէ նախատօնակ կայ, զկնի Յոյս զքածիւ ելանեն յատեան, սարկաւազն Եւ եւս խաղաղութեան. ի ձայն: Ժամարարն առնու ի գիրկս Աւետարան եւ ընդ մոմակալս գայ յատեան դատու եւ կայ հանդէպ ժողովուրդեան: Խնկարկուծիւնն (տես յերես 12). Ի Հարցին եպիսկոպոսն տալով զգաւազանն սարկաւազին, առնու զբուրվառն եւ օրհնէ զխոնկէ եւ խնկարկէ Աւագ սեղանոյ, երթայ առ Աւագանն, ի գաւիթ եւ անտի յատեան, քահանայից կարգաւ եւայլն: Յետ խնկարկութեան առնու զգաւազանն եւ համբուրէ զԱւետարանն եւ գայ ի տեղի իւր: Քահանայք յետ խոնարհութեան առ եպիսկոպոսն, զոյգ

դոյգ երթան ի համբոյր Աւետարանին : Եթէ միայն է քահանայն , Աւետարանն դնէ ի վերայ բեմի բշխունաւ եւ զնոյն առնէ ըստ կարգին :

ԻԱՂԱՂԱԿԱՆ

Ի շաբաթապահս , բաց ի Եղիական , Ս . Լուսաւորչի եւ Ս . Յակոբայ պահոցն , փոխք , զման , բաց ի Կարդալէն եւ ասել միշտ Շքնորհեա մեզ՝ Տէր :

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ—ԺԱՄ

Եթէ չկայ Խաղաղական , կից ընդ երեկոյեան ժամերգութեան , ժամօրհնողն՝ Օրհնեալ տէր մեր . Նշանեցաւ եւ Ի կարդալ եւ Աւետարան եթէ առ վաղիւ պատարագ կայ : Այս ժամերգութիւնն անխափան :

ՀՄԿՈՒՄՆ

Եթէ հսկումն առնել հարկ ի վերայ կայ , յերկրորդում ժամու գիշերոյ , Եկեցի . զկնի

Հաւատով խոստովանիմին՝ շարականք Ապաշխարութեան երկերկու : Զորեքին Աւետարանք բժշկութեան , կարգաւ մինչեւ ցվերջ ութ շարականաց այսպէս : Ապա ըստ ձայնի Խաչի շարական , Օրհնութիւնն միայն . յետոյ Աւետարան Ղուկ . ԻԲ . 39—47 : Պահպանեալ Ապա յատեան դատու պար առեալ , յապաշխարութեան Թագաւորքէն մի հատ , ըստ աւուրն , Տէր ողորմեա , ի ծունր անկեալ . Սուրբ ՀԱՍՏՈՒԱԺԱԺԻՆՆ , Զհանգստեան . Փառք քեզ՝ Տէր :

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

ՍՊԱՍ

Յերգեւ զպրաց զԽորհուրդ խորին, նա-
խասարկաւազն հանդերձ մոմակալ զպրօք
կայ առաջի ժամարարին յաւանդատունն, որ
առնու խաչ եւ գաւազան, եթէ վարդապետ
է կամ եպիսկոպոս, եւ ասէ. Եւ եւս խաղաղու-
քեան. ապա խնկարկէ ժամարարին⁽¹⁾, նոյն
առ դրանն պահարանի եւ յատեան դատու:
Իսկ ժամարարն զինի իւր ունելով եւ եր-
կուս սարկաւազունս կամ զպիրս, զայ ձեռն
ի կուրծս առաջի բեմին եւ առնէ զլուացումն
ի ծածուկ. ի հանդիսաւոր աւուրս ի ձայն,
տուն առ տուն ընդ վերաբերող սարկաւա-
զին: Յերգեւ զպրաց. Թագաւոր երկնաւոր
զեկեղեցի քո անշարժ պահեա. դառնայ առ
ժողովուրդն եւ օրհնէ խաչակնքելով⁽²⁾: Եւ

(1) Խնկարկութիւնն միշտ երիցս:

(2) Օրհնելն միշտ խաչակնքելով է, երիցս
խնկարկութեամբ նախասարկաւազին:

եթէ եպիսկոպոս է կամ վարդապետ, խաչ եւ
գաւազանն տայ վերաբերող սարկաւազին,
ապա Խոստովսնիմ առաջի Աստուծոյ եւ սրբ-
բունոյ Աստուածածնին եւ առաջի ամե-
նայն սրբոց. դառնայ ժողովրդեան զլուս ի
խոնարհ, ընդ նմա սարկաւազունք եւ մո-
մոմակալք: Ժամօրհնողն զայ յատեան Ողոր-
մեսցի. ուր չիք քահանայ բացի ժամարարէ,
սարկաւազն Գարող. Եկեալքս. եթէ եպիս-
կոպոս է կամ վարդապետ, առնու զգաւա-
զանն եւ զխաչ, բազկատարած խաչակնքէ
յԱշտեսցեին եւ յՈղորեսցեին: Ի մեջ տա-
ճարիս ի թիւ միշտ. յԵրկիւղիս երկրպա-
գանեմքին երկրպագէ խնկարկութեամբ սար-
կաւազին, որ ընդ իւր առեալ զմոմա-
կալն ձախակողմեան՝ զայ առ եպիսկո-
պոսն եւ խնկարկէ նմա: Սաղմոսելով սար-
կաւազ եւ ժամարար զԴատ արա ինձ.
տուն առ տուն, ընդ աստիճանսն աջակողմ-
եան գան ի սեղան սպասու եւ բոլորին
անդ: Ի ձայն Ի յարկի սրբութեան. յԵրկիւղիս
երկրպագանեմքին ժամարարն երկրպագէ եւ

սարկաւազն խնկարկէ: Յաւարտն ձգի վարադոյր: Մի՛ ձգել, եթէ խորհրդածուն եպիսկոպոս է. որ ի հանդիսաւոր աւուրս ի ծունր անկեալ բացաւ գլխով ասէ զԱմենակալ: Դպիրք կամ սարկաւազունք երկու ընդ յետկոյս կալով եպիսկոպոսին, ունին զթագն, իսկ երկու սարկաւազունք եւս ի ծունր առ ժամարարաւն եւ մոմ ի ձեռս ունին զխորհրդատեօրն: Դպիրք ընտրեալ. յաւարտն՝ նախասարկաւազն օրհնեա՛ Տէր, եպիսկոպոսն ի ձայն, Զի քո՛ ե. ձգի վարադոյր:

Ժամարարն դնէ զբաղկալն. նախասարկաւազն մոմ ի ձեռին առնու զսպասն եւ ի ձախոյ կողմանէ տայ ասելով. Եւ եւս խաղաղութեան. ժամարարն յետ օրհնելոյ զնշխարն ասէ. Յիշատակ տեսուց մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ բազմեալ հանգզի դնէ ի վերայ մաղղմայի, զոր դնէ յետոյ ի վերայ դաստառակին. երբ հետեւակ սարկաւազն ընդ աջակողմն կալով տայ զբաժակն. ասելով. Եւ եւս խաղաղութեան. ժամարարն օրհնէ զբաժակն եւ ընու

խաչանիչ ի սկիհն ասելով. Որ ի Կողմնոս յերկոսին օրհնեցէքն խաչակնքէ, նախ զնըշխարն եւ ապա զբաժակն: Ի սկսանել Տէր Աստուած մեր. դնէ զմաղղմայն ի վերայ սկիհին. եւ յոնքնին դու Տէր, օրհնեա՛ ին խաչակնքէ զընծայն, զոր սքողէ զՏէր քաղաւորեացն սաղմոսելով ընդ նախասարկաւազին, տուն առ տուն: Ապա նախասարկաւազն օրհնեա Տէր(1), երիցս ժամարարն խաչակնքէ, երիցս ասելով. Հոգին սուրբ եկեսցէ. նախասարկաւազն Եւ եւս խաղաղութեան. ժամարարն օրհնէ զխուսնին, առնու զբուրվառն եւ խնկարկէ ասելով. Խունկ մատուցանեմ. Բաց մնայ խորհրդանոցն եւ երկու մոմք ի վառ մինչեւ ցվերջ վերաբերման: Նախասարկաւազն քառաթեւ խաչ յաջ, մոմ ի ձախ

(1) Նախ օրհնեա, Տէր:

Երկրորդ անգամ Եւ օրհնեա, Տէր:

Երրորդ անգամ Ամեն. օրհնեա, Տէր:

Այս օրինակ ասել. Որով զհացսին, Որով զգինիսին եւ Որով զհացս եւ զգինիսին:

Ճեռս, հանդէպ ժողովրդեան, կայ սեղանոյն
յաջակողմն, մոմակալք եւ քնոցակիրք եւս
նոյնպէս, կարգաւ աստի եւ անտի սեղանոյն :

ՅԱՄԱՄՈՒՏ

Ի բանալ վարագուրին ժամարարն ի թա-
փոր ելանէ թագ ի գլուխ, եթէ եպիսկոպոս
է կամ վարդապետ, առնու խաչ: Խնկարկէ
սեղանոյն, յառաջոյ ունելով զնախասարկա-
ւագն, ընծային, ի յետուստ սեղանոյն խըն-
կարկութեամբ դայ առ սեղանն, վերստին
խնկարկէ եւ երբ երթայ դէպ ի փոքր սե-
ղանն ընդ հիւսիս, մոմակալք եւ քնոցա-
կիրք գան եւ սպասեն ընդ աստիճան ան-
կողմեան, նախասարկաւագն յառաջոյ, ի յե-
տուստ նորա մոմակալք, ապա ժամարարն եւ
յետոյ քնոցակիրք, իջանեն ի դաս: Մոմա-
կալք եւ քնոցակիրք առաջի դրան սղահարա-
նի սպասեն, ժամարարն ընդ նախասարկա-
ւագին երթայ առ եպիսկոպոսն, խնկարկու-
թիւն կարգաւ քահանայից, մտանէ ի սղա-

հարան, ապա դայ ուղղակի թափորաւն
յատեան դասու, առ դպիրս, ժամօրհնողին,
քահանայից կարգաւ, առանդատան սեղա-
նոյն, փոքր խորանոյն, ելանէ ընդ մոմա-
կալն ի բեմ. նախասարկաւագն երթայ ի
դաս եւ առաջի բեմին կայ երես առ ժողո-
վուրդն, մոմակալք եւ քնոցակիրք զոյգ
զոյգ կարգաւ առ ընթեր սեղանոյն երես
առ ժողովուրդ, աստի եւ անտի կան,
խակ ժամարարն յատեան բեմի դալով խըն-
կարկէ ժողովրդեան, ապա դառնայ ի սե-
ղան, յաջ ու ձախ սարկաւագաց սեղանոյն,
երկրպագէ եւ տայ զբուրվառն հեռեակ
սարկաւագին, որ տայ զայն նախասարկա-
ւագին, առնելով ի նմանէ զխաչն, խակ ի
դառնալ ժամարարին ի սեղանն, մոմակալք
եւս դառնալով կան յատեան բեմի երես ի
սեղան, եւ քնոցակիրք եւս երթան եւ դէմ
առ դէմ կան առ որմովք խորանոյն: Նախա-
սարկաւագն ի դասէ օրհնեա Տէր. խնկար-
կութիւն. միշտ խնկարկութիւն յամենայն
օրհնեա տէրս. ժամարարն օրհնեալ քաղա-

քութիւնն Հօր խաչակնքելով զանձն։ Դպիրն
ասէ ժամամուտ առաջի բեմի, նախասարկա-
ւադն Եւ եւս խաղաղութեան. խնկարկութիւն
անընդհատ, ժամարարին՝ յօրհնեա՝ Տէրին ի
տալ զԽաղաղութիւն ժողովրդեան, յԱստու-
ծոյ երկրպագեցութիւն սեղանոյն յԱռաջի քո
տէրին Աւագ սեղանոյն, ի Տէր Աստուած մեր-
ին առանց խնկարկութեան ընդ աստիճանսն
ձախակողմեան նախասարկաւադն ելանէ ի
բեմ եւ կայ մեկուսի մերձ ի գլուխ ձախակողմ-
եան քոցակիր դպրաց։ Ի Փառք Հօրն շա-
րականին վերաբերող սարկաւադն գայ առ
ժամարարն, երկրպագէ ընդ ժամարարին
խնկարկութեամբ նախասարկաւադին, եւ
առնու բշխուն, մոմակալք եւ նախասարկա-
ւադն յաջակողմեան դուռնն սեղանոյն գան,
ժամարարն առնու ի ձեռս զԱւետարանն ա-
սելով. Տէր Աստուած մեր. զոր բօրձրացու-
ցանէ ի վեր ասելով. Զի քո Ե. եւ յետ համ-
բուրելոյ՝ տայ սարկաւադին, որ գոչէ Պրօս-
խօսմէ. ի Սուրբ Աստուածի խնկարկութեամբ
ի յետուստ սեղանոյ սոքա գան յատեան բե-

մի եւ դպիրն որ զգիրքն ընթեռնոց է համ-
բուրէ զԱւետարանն եւ ապա զաջ եպիսկո-
պոսին, սարկաւադն Օրհնեա տէր ի թիւ եւ
խաչակնքէ ժամարարն։ Մոմակալք ի պահա-
րան երթան, լուսարարն զմեծ գրակալն
յատեան դասու դնէ, սարկաւադն յունկն
ժամարարին ընթեռնու զԱւետարանն ծա-
ծուկ։ Եթէ եպիսկոպոսն է ժամարարն եւ
առաջնորդ վիճակի, երկրպագէ սեղանոյն եւ
երթայ բազմել յաթոռ խաչիւ եւ գաւազա-
նաւ եւ սարկաւադն ի ծուռն ընթեռնու զԱ-
ւետարանն ի ծածուկ։ Ի գրքի եւ յԱւե-
տարանի ընթերցուածս լուծիւն, մի եր-
կըրպագութիւն եւ աղօթք, ունկնդրութիւն
Ս. գրոց նստուկ, եւ Աւետարանին՝ բացա-
գլուխ եւ յոտնկայս եւ երկիւղածութեամբ։

Ենթեռնուլ առաքելական թղթոյ նա-
խասարկաւադն առնու զբուրվառն եւ մոմա-
կալք լուցանեն զմոմս եւ յաւարտն յատեան
բեմի գան. դպիրք երգեն Ալիուիա, վերաբե-
րողն Ալիուիա օրթի. ապա երկրպագէ սե-
ղանոյն եւ ժամարարին համբուրէ զաջ եւ

դառնայ դայ առ մոմակալն , որք կան մեկուսի ի ձախակողմն բեմին . յասել Սրբոյ Ասետարանիս . նախասարկաւազն իջանէ ի դաս եւ կայ առաջի բեմի . ի Փառք քեզ տեր Աստուած մերին քոցք հնչին , ի Մեծի պահս ոչ : ի Հաւատամքին սարկաւազն բարձրացուցանէ զԱւետարան ի տես ժողովրդեան , ի Մեծի պահս ոչ : Մոմակալք աստի եւ անտի առ ընթեր սեղանոյն ի վեր ունին զմոմն , երես ի սեղան :

Խնկարկութիւն (տես յերես 12) ապա ելանէ ի բեմ , ժողովրդեանն , յատեանն , դառնայ քոցակրաց յաջ եւ ի ձախ , սեղանոյն :

Խնկարկութիւնն ի հանդիսաւոր աւուրս զոյգ բուրվառաւ . (տես յերես 12) բայց վերջին փոփոխին ի բեմն , այսինքն ժողովրդեան , ապա միմեանց դէմ առ դէմ , խոնարհելով միմեանց փոփոխին եւ դարձեալ խնկարկեն ժողովրդեան եւայլն :

Իսկ եթէ ի բեմի խնկարկութիւն պէտք իցէ , այսպէս . ինն Աւագ սեղանոյն , ի յետուստ սեղանոյն երթայ դայ յաջակողմն Ա-

ւագ սեղանոյն ինն , սարկաւագաց , փոքր խորանին , պահարանի դրան , առ ժողովուրդն դառնալով քայլ առ քայլ , քահանայիցն որ ի դասու , յատեան բեմի , դպրաց եւ ժողովրդեան ինն անգամ , քահանայիցն որ ի դասու , կարգաւ , քայլ առ քայլ , դրանն պահարանի , փոքր խորանին դարձցի , դայ առ ձախակողմեան սարկաւագունս , նոցա եւ Աւագ խորանին . ինն :

Եթէ զոյգ իցէ բուրվառն , երկօքին սարկաւագունք ի յետուստ սեղանոյն խնկարկելով փոխանակեն զտեղիան , ապա մին ընդ աջակողմն եւ միւսն ընդ ձախակողմն ըստ վերնոյն կարգաւ խնկարկելով՝ գան յատեան բեմի , ի միասին առ ժողովուրդն , զատանին եւ դէմ առ դէմ միմեանց խնկարկելով երիցս , խոնարհին միմեանց եւ միաւորելով դարձեալ առ ժողովուրդն խնկարկեն . ապա ի միմեանց զատուցեալ , մին ընդ աջ եւ միւսն ընդ ձախ կողմանս կարգաւ խնկարկելով՝ կան յիւրաքանչիւր տեղիս :

Խնկարկութիւն ի Հաւատամք եւ ի Ս . Հո-

զին եւ ի Հաւատամք ի մի միայնն : յիսկ որք ասեքին իջուցանէ զԱւետարանն եւ տայ ժամարարին ի համբոյր, մոմակալք երթան առ ընծայն, ի խոնարհ ունելով զմոման : յիսկ մեք փառաւորեսցուքին երբ ժամարարն ասէ . Երկրպագելով խնկարկութեամբ նախապարկաւազին երկրպագէ եւ ինքն սարկաւազն ընդ ժամարարին, եւ ապա ի յետուստ սեղանոյն դայ դնէ զԱւետարանն յաջն կոյս սեղանոյն առ աստիճանաւն : Խաղաղութեամբ քով բազկատարած, եւ ի Տէր Աստուած օրհնեսցէին ժամարարն խաչակնքէ զժողովուրդն : Հետեւակ սարկաւազն առնու զթագն եւ դնէ առաջի Աւետարանին : Ժամարարն հանէ զհողաթափն : Զգի վարագոյրն եթէ օրն հանդիսաւոր է եւ ժամարարն Եպիսկոպոս կամ քարոզիչ, առնու նոր շուրջառ : Եպիսկոպոսին ի բաց հանել զթագն, զեմիփորոնն, զարտախուրակսն, զմատանին եւ զպնակին : Յարտաքուստ զՄի որ յերախայիցն երգել : Սարկաւազունք ապա պար առեալ բոլորին մերձ առ ընծայն : Նախասարկաւազն վերաբերողին տայ զբուրվառն :

ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄՆ

Ի բանալ վարագուրին վերաբերողն գոչէ . Սաղմոս ասացէք : Ի սկսանել Սրբասացութեան խնկարկէ ընծային ինն անգամ, գայ առ ժամարարն ի համբոյր աջոյն եւ ասէ, Մեղայ Աստուծոյ, արձակէ զնա ժամարարն ասելով . Աստուած բողոքիւն շնորհեսցէ : Գայ կրկին ընծայարան, խոնարհի յերկրպագութիւն, եւ ասելով ի թիւ . Յարեւուեմար զխորանն իւր, առնու զընծայն եւ բարձրացուցանէ ասելով Եւ ինքն որպէս փեսայ զի ելանէ յառագաստէ իւրմէ եւ երթայ յառաջ զինի նախասարկաւազին եւ մոմակալաց ասելով . Եւ ջնծայ որպէս հսկայ յընթացալ իւրում, խնկարկութիւն եւ ձայնք քչոցաց՝ անընդհատ : Գան յարեւելս ի յետուստ սեղանոյն . վերաբերողն ի թիւ ձանապարհ արարէք . ի հարաւ, Աստուած ի հարաւոյ : Նախասարկաւազն տայ զբուրվառն ժամարարին, որ նախ խնկարկէ սեղանոյն ինն անգամ, եւ ապա համբուրէ զսեղանն եւ

դառնայ ընծային խնկարկէ ինն անգամ, եւ յետ խնկարկութեան տայ զբուրվառն սարկաւազին, որ կայ ընդ աջակողմն իւր. վերաբերողն եւ ժամարարն տունն առ տունն ասեն զչամբարձեքն, ի թիւ՝ ի լուր առուրս, ի ձայն՝ ի հանդիսաւոր առուրս եւ ի տօնս տէրունիս: Ապա ժամարարն առնու զընծայն եւ յետ խաչակնքելով բարձրացուցանելոյ ի տես ժողովրդեան, դառնայ դայ ի սեղան, դարձեալ առնու զբուրվառն եւ խնկարկէ ընծային եւ տայ զբուրվառն նախասարկաւազին, եւ դառնալով յաջակողմն լուանայ զմատունսն ի ձեռն վերաբերող սարկաւաւազին. իսկ միմակալք երթան ի սահարան:

ՀԱՆԴԻՍԱԽՈՐ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄՆ

Եւ եթէ հանդիսաւոր օր լինի, եւ զխորհուրդն վերաբերել կամիցիս, ըստ Շնորհաւոյն, քահանայ մի սարկաւազօք եւ դպրօք երթայ եւ առնու զընծայն, եւ սարկաւազքն առաջի եւ դպիրքն գինի լապտերօք եւ քչո-

ցօք եւ սարկաւազն բուրվառաւ կան. ապա վերաբերողն բարձր ձայնիւ ի թիւ Յարեւոսեհար. դպիրք երգելով Որք զբրովբէիցն, գան յարեւելից կողմն. վերաբերողն ձայնէ ի թիւ Ճանապարհ արարեք. դպիրք Եւ կենդանաւար. գան ի հարաւակողմն, վերաբերողն ի ձայն բարձր. Աստուած ի հարաւոյ. դպիրք Ջամեհայն գկեցեալական: Եւ գան յաստիճան խորանին եւ քահանայն որ ունի զընծայն ի ձեռն, ասացէ բարձր ձայնիւ. Համբարձեք: Ժամարարն գայ ընդ առաջ, խնկարկէ եւ հարցանէ. Ո՞վ ե սա. դպիրք Որպէս գի քագաւորն. վերաբերողն Համբարձեք. Ժամարարն Ո՞վ ե սա. դպիրք Եւ գրեշտակացն. վերաբերողն Համբարձեք. Ժամարարն Ո՞վ ե սա եւ առնու ի ձեռացն եւ հանէ ի սեղան եւ երբ երգն վճարի, սարկաւազն քարոզէ Եւ Եւս խաղաղութեան:

Ընդ ամպհովանեաւ տանել զընծայն. սակայն ի չորեսին կողմանս սեղանս դնել օրէն չէ: Կիսազգեստ լիցի վերաբերողն եւ քահանայ. խնկարկութիւնն ի ձեռն երկուց սար-

կաւագաց, ընդհատմամբ: Ձայնք քշոցաց, անընդհատ, այլ մեղմօրէն, չորեքին մոմա-
կալք եւ խաչվառք շուրջ զընծային: Ի վե-
րաբերելն ի մէջ եկեղեցւոյ կամ ի դասու-
հարկ է դպրացն երթալ յառաջոյ մոմ ի
ձեռին:

ՊԱՏԱՐԱՐ

Ժամարարն խաչակնքէ զընծայն ի Դեղ
թողութիւն մեղաց պարգեւեօնն եւ բանայ
կիսովին զընծայն եւ ի ձայնել սարկաւազին
Աստուծոյ երկրպագեսցո՛ք. համբուրէ զըն-
ծայն ասելով օրհնեալ ե յայտնութիւնն Քրիս-
տոսի. եւ կայ քովնոր յաջակողմն ձեռնա-
մած, զաչսն յընծայն յառելով. նախասար-
կաւազն նախ համբուրէ զսեղանն եւ զաջ
Ժամարարին, որ ասէ Ողջոյն, Քրիստոս ի մեջ
մեր յայտնեցաւ, որում պատասխանելով
սարկաւազին օրհնեալ ե յայտնութիւնն Քրիս-
տոսի. ապա ձայնէ Ողջոյն տուք միմեանց ի
համբոյր սրբութեան. եւ իջանէ ընդ աջակող-

մեան աստիճանն առանց խնկարկութեան եւ
գայ առ եպիսկոպոսն, որ ի դասու կայ պար
առեալ ի քահանայից: Խնկարկէ եւ համբու-
րէ զաջ եպիսկոպոսին, զոր դնէ ի վերայ բուր-
վառին, եւ ասէ ցեպիսկոպոսն. Ողջոյն, Քրիս-
տոս ի մեջ մեր յայտնեցաւ. Եպիսկոպոսն տայ
զողջոյնն երիցագոյն երկու քահանայից, որ
ընդ աջմէն եւ ընդ ահեկէն: Քահանայք մի-
մեանց, դպիրք եւ ժողովուրդն ի քահանայից
առնելով զողջոյնն համբուրեսցեն զմիմեանս:
Նախասարկաւազն առանց խնկարկութեան
ելանէ ի բեմ ընդ աստիճանն ձախակողմ-
եան: Ժամարարն սքողէ զընծայն երկրպա-
գելով, յետ երգոյն սարկաւազունք առանց
քշոցի դան ի Ժամարարէ առնուն զողջոյնն:
Յերգել դպրաց Քրիստոս ի մեջ մեր յայտ-
նեցաւ անընդհատ ձայնք քշոցաց եւ ցընծ-
ղայից: Ժամարարն ձեռնամած Արժան ե
ստուգապէս, բազկատարած Սուրբ, սուրբ,
սուրբ եւ ճմարտապէս. յերգել զդպրաց
զՍուրբն, ձայնք քշոցաց եւ ցընծղայից:

ԽՆԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ի Սուրբ սուրբին եւ ի Հայր մերին

Դէպ ուղիղ կայ նախասարկաւազն ի սեղանն, դպիրք Սուրբ երիցս խնկարկութեամբ խոնարհութիւն, այսպէս երկիցս եւս, ընդհատմամբ. դպիրք Տէր զօրութեանց. ի յետուստ դնալով սեղանոյն դայ յաջակողմն սեղանոյն, (տես յերես 36):

Ժամարարն բանայ զընծայն եւ առնու զնշխարն, յաղօթելն Առեալ զնացն դնէ յափն ձախոյ ձեռին, Օրհնեաց խաչակնքէ զնշխարն, Գոհացաւ բազկատարած, Եբեկ զձեւ բեկման առնէ ի չորեափն ծայրս նըշխարին, յեւ ետ իւրոցին երկոքին ձեռեամբ իւրի զնշխարն ի վերայ մաղղմային: Խնկարկութիւն, երբ ժամարարն փոքր ինչ բարձրացուցեալ՝ Այս է մարմին իմ եւ կամ Արիւն իմ ասէ: Յետ Առեք կերեքին ժամարարն ըզնշխարն մաղղմայիւն հանդերձ դնէ ի վերայ

բշխունին, Նոյնպէս եւ զբաժակն առեալ առնու զսկիհն ի ձեռս, Օրհնեալ խաչակնքէ, Գոհացաւ բազկատարած եւ երկոքին ձեռամբ յեարբին հուպ ի բերան տանի զսկիհն: Յետ ետ իւրոցին դնէ ի սեղանն: Յետ Արբէք ի սմանելն զնշխարն մաղղմայիւն հանդերձ դնելով ի վերայ սկիհին՝ սքողէ զընծայն, եւ ի Յառաջ բերեալին ունի զընծայն, զոր ի Զրոյս ի քոյոց բեզին բարձրացուցանէ փոքր ինչ: Դպիրք Յամենայնի օրհնեալ. նախասարկաւազն դէպ ուղիղ խնկարկէ, երիցս, ընդհատմամբ. նոյնպէս ի Գովմք զբեզն եւ ի Գոհանամք զքեմն: Նախասարկաւազն Աստուծոյ երկրպագեսցուք. եւ ընդ ժամարարին երկրպագեալ սեղանոյն կայ առ ընթեր ժամարարին, որ հանէ զբշխունն ի բաց, յափն ձախ ձեռին առեալ զնշխարն մաղղմայիւ հանդերձ, սարկաւազն կիսաձեւ խընկարկութեամբ օրհնեալ՝ Տէր. ժամարարն խաչակնքէ զհացն որով զնացս, երիցս այսպէս: Ապա զմաղղմայն նշխարաւն եղեալ ի վերայ բշխունին, առնու զսկիհն եւ խաչակնքէ ա-

սեւելով. որով զգիցին. այսպէս երիցս : Ապա
զմաղզմայն եղեալ ի վերայ սկիհին ձախ ձե-
ռամբն ունի զսկիհն եւ աջովն օրհնէ, որով
զհացս եւ զգիցին ասեւելով երիցս : Յետոյ եր-
կըրպագեալ սքողէ զընծայն :

Հոգի Աստուծոյ յերգն ձայնք քոցաց եւ
ցնծղայից : Խնկարկութիւն սեղանոյն նախ,
ապա դառնալով սարկաւադացկարգաւ, փոքր
սեղանոյն, դրանն պահարանի, քահանայից
քայլ առ քայլ, յատեան բեմի դպրաց եւ
ժողովրդեան, դարձեալ կարգաւ քահանայ-
ից աջակողմեան, դրանն պահարանի, փոքր
սեղանին, սարկաւադաց, ընծային, եւ կայ
առաջի սեղանոյն, ի գլուխ սարկաւադաց,
ընդ յաջակողմն : Ի զոյգ բուրվառի եւս
այսպէս : Զեռնամած Առաքելոց սրբոց . յեղի-
ցի յիշատակս . խնկարկութիւն, նոյնպէս երբ
նախասարկաւադն ի ձայն բարձր ընդհանուր
ամենայն հաւատացելոց : Ի հանդիսաւոր ա-
ւուրսս դաս առ դաս . ապա երկրպագելով
սեղանոյն եւ համբուրելով զաջ ժամարարին՝
ասեն ի ծածուկ . Յիշեսցիր զմեզ առաջի

անմահ գառիկն Աստուծոյ եւ առնուն պա-
տասխանի ի ժամարարէն Յիշեալ լիջիք : Վե-
րաբերող սարկաւադն սկսանի Գոհութիւն եւ
ի ձայնէն եւ քահանայիս որ զպատարագս մա-
տուցանի . խնկարկութիւն ժամարարին, եւ
ի շնորհ յառաջիկայ ժողովրդեանսին, առ ժո-
ղովուրդն : Ի Հայր մերի խնկարկութիւն (տես
յերես 36, երթէ զոյգ է տես յերես 37) :

Ժամարարն խոնարհելով յաջ ընծային ի
համբոյր ողջունի, ասէ . Քրիստոսիւ, նոյնպէս
եւ ի ձախն Յիսուսիւ, ի դադաթն Յերամբ
մերով : Ապա սարկաւադն ի ձայն բարձր
Պրօսխումն : Ժամարարն յետ բանալոյ զըն-
ծայն՝ բարձրացուցանէ զմարմինն ակներեւ
ժողովրդեան, ասելով ի ձայն բարձր . Ի սքը-
բութիւն սրբոց . խնկարկութիւն առ խոր-
հուրդն . դպիրք Միայն սուրբ, միայն տեր
ի բարձր . Յիսուս Քրիստոս . ժամարարն զբա-
ժակն բարձրացուցանէ . խնկարկութիւն առ
խորհուրդն : Յասել ժամարարին օրհնեալ
Հայր սուրբ, որդիդ սուրբ, Հոգիդ սուրբ,
օրհնութիւն եւ փառք . տեառնագրէ զանձն

խնկարկուծեամբ սարկաւազին: Դպիրք Ամեն. Հայր սուրբ. խնկարկուծիւն երիցս երես առ սեղան, նոյն եւ յՈրդիդ սուրբ եւ ի Հօգիդ սուրբին. իսկ յօրհնութիւն եւ փառք Հօրին անձայն խնկարկուծիւն այսինքն շարժելով եւ անընդհատ ցԱմեն: Իսկ ժամաբարն երկրպագելով դնէ զմաղղմայն եւ մարմինն ողջ թանայ ի բաժակի. ի սուրբ ի սուրբ պատուական մարմնոյ եւ յարեմե Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի ճաշակեցութեամբ որ իջեալ ի յերկնից բաշխի ի միջի մերում դառնայ եւ յառաջանայ սակաւ ինչ դէպ յատեան բեմին եւ ամէ. Սա եկեանք, յոյս, յարութիւն, քաւութիւն եւ քողորքիւն մեղաց. խնկարկուծիւն առ ընծայն. դառնայ ի սեղան շարունակելով. Սաղմոս ասացեք. զկնի Տէր ողորմեային նախասարկաւազն ի թիւ Սաղմոս ասացեք Տեառն Աստուծոյ մերում դպիրք. խնկարկուծիւն առ դպիրս, Ձայնիւ քաղցրութեամբ զերգս հոգեւորս, զի սմա վայելեն. խնկարկուծիւն առ սեղանն, Սաղմոս եւ օրհնոս

Քիւն, ալիւք եւ երգք հոգեւորք, պաշտօնեայք խնկարկուծիւն առ դպիրս, Հանդերձ երգօք: Դպիրք Քրիստոս պատարագեալ. նախասարկաւազն մոմ ի ձեռին ժամօրհնողին բերէ զմասն եւ ասէ. Եւ եւս խաղաղութեան. ժամօրհնողն յետ օրհնութեան բաշխէ ի մասունս եւ սարկաւազն տանի տայ քահանայից եւ դպրաց ի դասու եւ ի բեմի: Նշխար մասինն եպիսկոպոսին է, իսկ բաշխումն մասին ի դաւթի՝ հետեւակ քահանային է:

Ժամաբարն զկնի Խոստովանիմին բեկանէ զՍ. մարմինն նախ յերկուս վերուստ ի վայր, ապա զմիմեամբք զետեղելով դարձեալ բեկանէ, եւ զչորեսին մասունս արկանէ ի բաժակն ասելով. Լրումն Հոգւոյն Սրբոյ Ապա զմի մասն առեալ աղօթէ. Հայր Սուրբ. յաւարտն Հաւատով հաւատամին՝ ճաշակէ զայն մասն որ ի ձեռին, ասելով. Հաւատով ճաշակեմ. ապա զարիւնն ըմպէ ասելով զմիւս տունն, ապա զմին ի մասանց, որ ի բաժակի, առնելով ասէ. Մարմին քո եւ արիւն: Եթէ իցեն ի ծերունի քահանայից եւ ի սարկաւազաց արժանա-

ւորք հաղորդէ զնոսա : Նախասարկաւագն ի
ձայն բարձր . Երկիւղիւ եւ հաւատով յառաջ
մատիք եւ սրբութեամբ հաղորդեցարուք : Ժա-
մարարն առեալ զընծայն դառնայ առ Ժողո-
վուրդն եւ ի ծունր իջեալ , ի բեմէ հաղոր-
դէ , որք արժանաւորք են , եւ հաղորդին
խաչակնքելով եւ Մեղայ Աստուծոյ . ասե-
լով . վերաբերող սարկաւագն դաստառա-
կաւ ունի զսկիհն ի ձախմէ Ժամարարին կա-
լով ի ծունր , նոյնպէս դպիրք երկու ի ծունր .
ունելով զձայրից միոյ մեծի սպիտակ գոգ-
նոցի . իսկ մոմակալք դէմ առ դէմ դառնան
առ ընծայն , ապա դպիրք Աստուած մեր եւ
Տէր . Ժամարարն յտանկայս զսկիհն եւ զմար-
մինն ի ձեռին Կեցո՛ Տէր , եւ դառնալով ի
սեղանն անդ ճաշակէ զմնացեալսն երկոցս ան-
գամ , ըստ երկոց տանց Գոհանամբ զբեմ՝ Հայր
ամենակալի : Տայ զխաղաղութիւնն ի ծածուկ
ասելով . Անքննիւն , ապա լուայ զձեռս ի ձեռն
վերաբերող սարկաւագին , որ ասէ . Յիշեա՛
Տէր , զպաշտօնեայս քո . . . : Քարերար : Ծած-
կէ զընծայն եւ զնէ ի գլուխ իւր զսաղաւարտն ,

եւ առնու զԱւետարանն : Եթէ եպիսկոպոս
է , զնէ զթագն , առնու զգաւազան եւ
զխաչ , իսկ զԱւետարանն ի բեմին ունին երկու
դպիրք : Ժամարարն յետ երկրպագելոյ՝ ասէ
ի ձայն . Որ օրհնես զայնոսիկ . իջանէ յատեան
դասու ընդ նախասարկաւագին եւ ընդ մո-
մակալս , եւ ընթեռնու զԱւետարանն : Ապա
Պահպանիչ . Օրհնեալ եղերուք եւ տայ համ-
բուրել զԱւետարանն դպրաց եւ Ժողովրդ-
եան եւ դառնայ ընդ պաշտօնեայսն ի բեմ
եւ երկրպագեալ երկոցս մտանէ ի Ժամատու-
նըն : իսկ եթէ Ժամարարն եպիսկոպոս է , ի
բեմի այս ամենայն , ապա թափորաւ մուտք
ի Ժամատունն :

ԻԱԶԱՀԱՆԳԻՍՏ

Եթէ խաչահանգստեան պէտք իցէ , սար-
կաւագն եւ եւս խաղաղութեան . ի ձայն .
Ժամարարն . Օրհնութիւն . դպիրք Զօրութիւն
սուրբ խաչի քո , Քրիստոս : Աստուած մար-
դասեր : Որ եկիր ի փրկութիւն ելն : Ժամա-

քարն եւ քահանայք օրհնեն զլուրն, խաչիւ Աւետարանաւ եւ մասամբ սրբոց: Ապա սարկաւագն վասն հիւանդաց. ժամարարն փառաւեա. եւ արձակէ զժողովուրդն:

ԱԻԱԳ—ՍԵՂԱՆ

Խաչկալն ի ձեւ կաթողիկեայ, վեղարածեւ, չորեքին սեամբք, աստիճանք վեց կամ երեք, որոց ի վերայ ձերմակ ծածկոց, մաքուր: Մի եւ եթ պատկեր այն է Յիսուս մանուկն ի գիրկս Տիրամօրն, գեղանկար ի կտաւի: Աշտանակք կերոնաձեւ երկոտասուն մեղրամոմաւ, զի պլիժ են առաջի Տեառն ճրագուն եւ ճարպն. ի միջի աշտանակաց քառաթեւ սուրբ խաչ արծաթեայ, որոյ առաջի տապանակ գմբեթաձեւ կաթողիկէիւ, որոյ ի միջի Սրբութիւնն սրբոց սրբատիաւ արծաթեայ, հանապազ, բաց յաւուրցն, յորս ըստ տօնացուցի դնի ի բազմոցի: Ի վերայ վէմքարի Աւետարան արծաթապատ նկարէն, որոյ յաջն ու ձախ աշտանակք երկու փոք-

րիկ, վառ ի ժամերգութիւնս միշտ. գոգնոց մաքուր զարդարուն ըստ վայելչութեան աւուրն:

Ի հանդիսաւոր աւուրս զարդարել զսեղանն բնական ծաղկօք, աշտանակօք, Աւետարանօք, Խաչիւք, բայց երկոտանիցն մոմեղինաց կարգ միշտ ի վեր:

Մշտավառ կանթեղ առաջի սեղանոյն: Վարագոյրն մեծ՝ միակտուր: Ի խորհրդանոցի շիշ բաժակի, լի անապակ գինեաւ, անդնդնպէս եւ նաչիհն: Սպաս նշխարի խաչելութեան պատկերաւ եւ եթ. միշտ միջակ մեծութեամբ եւ չափաւոր բարակութեամբ: զձաշուն քաղելով յառաւօտու նշխար գործել եւ թարմ հանել ի սեղան: Ի ձախակողմեանն խորհրդանոցի կոնք, մաքուր, եւ խորհրդատետր: Վարագոյրք խորհրդանոցացն ըստ պատշաճի աւուրն, վայելչագեղ:

Եթէ կան փոքր խորանք, մի խաչ յաստիճանն, երկու աշտանակ եւ ի միջի Աւետարան:

Ի բեմի ժամագիրք ատենի, առնթեր ժամագրքի Աւետարան, փոքրիկ գրակալաւ:

ԱՆՕԹՔ ԵՒ ԿԱՆՔ Ի ԲԵՄԻ

1. Խաչ Աւագ Խորանի արծաթի
2. Սկիհ » » »
3. Սրբատուփ » »
4. Աւետարան » »
5. Միւռնակիր (աղաւնի) »
6. Բուրվառ » »
7. Կանթեղ Աւագ խորանի »
8. Աշտանակք ըստ կամի
9. Քչոցք » »
10. Գաւազան » »
11. Ծաղկամանք » »
12. Խնկաման » »
13. Կոնք » »
14. Շիշ բաժակի » »
15. Ափսէ » »

Այս անօթք են ի խորանի եւ ի բեմի :

1. Խաչ յԱւագ խորանի մշտակայ , քաւաթեւ արծաթեայ : Իսկ այլ խաչք ճաճան-

չաւոր կամ քաւաթեւ առ ի զարդ եւ եթ ի հանդիսաւոր աւուրս :

2. Սկիհ , ի պատարագի , արծաթեայ :

3. Սրբատուփ թիւն ըստ պիտոյից :

4. Միւռնակիր » » » :

5. Բուրվառ , արծաթեայ ի պատարագի , երկոտասան բոժոժիւք , իսկ այլքն ի ժամերգութիւնս եւ ի գանձանակս :

6. Կանդեղ , արծաթեայ ի խորանն , մըշտակաւ , իսկ այլքն կախեսցին կարգաւ զառաստաղէ , կարգ մի ըստ եղերաց բեմին , եւ դէմ առ դէմ , մի մի կարգ եւս յեկեղեցւոյ առ սեամբքն :

7. Աշտանակք տեսակքն ըստ կամի , թիւն ըստ պիտոյից :

8. Քչոցք տեսակքն ըստ կամի , բայց թըւով առ նուազն միշտ երկու , հրեշտականը կար եւ բոժոժազարդ , կախեսցին զորմոցն խորանին դէմ առ դէմ :

9. Գաւազան ըստ կամի , օճանկար , ծաղկեայն եւ խաչապսակն ոլորաձեւ՝ եպիսկոպոսական է :

10. Ծաղկամանք ըստ պիտոյից , մի ապակեայ գոց , այլ բաց , ծաղիկը բնական :

11. Խնկաման ըստ պիտոյից :

12. Կոնք ի լուացումն ժամարարին եւ եթ :

13. Շիշ բաժակի , փոքր եւ սպիտակ :

14. Ախտէ , փոքրիկ տախտակ ծոպաւոր պատառակալաւ առ ի պէտս խաչին եպիսկոպոսի եւ նշխարի եւ մասի :

ԱՆՕԹՔ ԵՒ ԿԱՂՔ

(Այլ եւ այլ)

1. Զահք
2. Ծնծղայք—չարածնծղայ
3. Զանգակը կամ ժամհար
4. Ծաշոց գիրք
5. Աւետարան ճաշու
6. Խորհրդատետր
7. Ժամագիրք
8. Սաղմոս
9. Շարական
10. Կարգացոյց

11. Գրակալք

12. Մումակալք

13. Խաչվառ

14. Ամպհովանի

15. Զգեստք , (ժամարարի , ուրար , շապիկ)

16. Աւել , բանալիք :

Այս են անօթք եւ կահք եկեղեցւոյ .

1. Զահ մշտակախ ընդ գմբեթաւ , իսկ այլքն ընդ առաստաղաւ ատենին բեմի եւ դասու եւ ի միջի սեանցն եկեղեցւոյ :

2. Ծնծղայ . թիւն առ նուազն երկու , ի հանդիսաւոր աւուրս յերգսն եւ յալէլուս , եւ ի շարականս Հոգեգալստեան , յՕրհնութիւնս եւ ի « Փառք ի բարձունս » ն ելն .

3. Զանգակ . ի գաւթի մեծ , ի սկիզբն ժամերգութեան , ի պատարագի աւուրս , երկիցս ի « Փառք ի բարձունս » եւ ի « Խորհուրդ խորին » ն տալ ի հնչիւն անընդհատ :

4. Ծաշոց գիրք գէթ մի :

5. Ծաշու Աւետարան . յերկոսին կողքս խաչանկար գոնէ :

6. Խորհրդատետր յերկոսին կողքս խաչանկար միայն :

7. Ժամագիրք մին յատենի, երկու դըպրաց (փոքր) :

8. Սաղմոս ըստ կամի :

9. Շարական. երկու ձայնքաղ, իսկ այլքն փոքր, ըստ կամի :

10. Կարգացոյց ամենեցուն պաշտօնէից ի պէտս, թիւն ըստ թուոյ պաշտօնէից :

11. Գրականք. մին ատենի, մեծ. երկու շարականաց, փոքր, եւ երկու վասն ժամագրքին ատենի եւ Աւետարանին, փոքրիկ :

12. Մոմակալք. թիւն միշտ երկու, ի հանդիսաւոր աւուրս չորք. մի՛ նշխուն կամ զարդարուն :

13. Խաչվառ դրօշակաւոր եւ խաչապսակ, ի հանդիսաւոր աւուրս ընդ մոմակալս :

14. Ամպհովանի. ի հանդիսաւոր վերաբերումս միայն :

15. Զգեստք պատարագի. մի աղտոտ եւ մի պատառատուն կամ կարկտուն : Թագն խաչապսակ գմբեթաձեւ, վարչամակն (վա-

կաս) վայելուչ, շապիկն սպիտակ, փորուրարն խաչանիչ, թաշկինակն եւ բազպանն նկարէն, դօտի արծաթի խաչանկար, շուրջառն ծաղկեայ : Թագն քահանայական կամ եպիսկոպոսական եւ վակասն ի հանդիսաւոր տօնս ադամանդակուռ եւ մանգրտայեռ, նկարագեղ պատկերաւ Յարութեան կամ Խաչելութեան :

Ուրարն սարկաւագաց է, շապիկն դըպրաց, ըստ պատշաճի աւուրց սպիտակ կամ գոյնգոյն ելն :

Այս ամենայն անօթք եւ կահք նախ օրհնին եւ կամ օծանին ըստ Մաշտոցի եւ ապա տէրունի լինին :

ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ-ԺԱՄ

ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՇԵՐ-ԺԱՄ

Տէր զի բազում. աշակերտի դասուն է :
 Փառք հօր եւ յիշեսցուք. ձայնին է :
 Զարթուցեալքս. աշակերտի դասուն է :
 Կեցո. » » »
 Կանոնադրուիս. ձայնին է :
 Սաղմոսն Աւետարանի. » »
 Հոգեգալուստք. » »
 Հանգստեան երգ. » »
 Հետեւակ օրհնութիւն. » »
 Օրհնութիւն. աշակերտի դասուն է :
 Քարոզ եւ տէր ողորմեա. » » »
 Աղօթք. ձայնին է կամ հարկեւոր հիւրին :
 Ալէլուք եւ թաղաւորք. ձայնին է :

Փոխ եւ հարց. աշակերտի դասուն է :
 Եկեալքս. » » »
 Մեծացուցէ. ձայնին է :
 Քարոզ. աշակերտի դասուն է :
 Տէր ողորմեա եւ վասն սուրբ. ձայնին է :
 Ընկալ տէր կամ դո՛ւ ես թաղաւոր. ձայնին է կամ ժամարարին :
 Եղիցի անուն տեառն. ձայնին է :
 Արի առաջին. աշակերտի դասուն է :
 Փառք յարութեան. ձայնին է :
 Ամենակեցոյց. ժամարարին է :
 Ողորմեա. ձայնին է :
 Երկրպագեմք. աշակերտի դասուն է :
 Տէր երկնից. » » »
 Փառք ի բարձունս. » » »
 Եւ յամենայն ժամ. ձայնին է :
 Քարոզ կամ գանձն. աշակերտի դասուն է :
 Տէր ողորմեա. ձայնին է :
 Լուր մեզ տէր. աշակերտի ձայնին է :

Սուրբ Աստուած . ձայնին է :
 Քարոզ . » »
 Գիրք եւ շարական եթէ կայ , աշակերտի
 դասուն է :
 Աւետարան . ձայնին է :
 Օրհնեցէք փոխ . » »
 Քարոզ . աշակերտի դասուն է :
 Սուրբ ես տէր . » » »
 Կամ հետեւակ ժամարարին է :
 Տէր ամենակալ . աշակերտի դասուն է :
 Քարոզ . » » »
 Աղօթք . ձայնին է :
 Սիրեցի . » »
 Երգ եւ կեցո . » »
 Աղօթք . » »

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Ի նա օրհնեցի . աշակերտի դասուն է :
 Երգ . ձայնին է :
 Քարոզ . աշակերտի դասուն է :
 Աղօթք . ձայնին է :

Աղաղակեցէք . ձայնին է :
 Երգ . » »
 Քարոզ . աշակերտի դասուն է :
 Աղօթք . ձայնին է :
 Փոխ . աշակերտի դասուն է :
 Լոյս . » » »
 Քարոզ . ձայնին է :
 Աղօթք . աշակերտի դասուն է :
 Փոխ . ձայնին է :
 Երգ . » »
 Քարոզ . աշակերտի դասուն է :
 Աղօթք . ձայնին է :

ՃԱՇՈՒ

Ողորմեա Ա. ի թիւ . միշտ . ձայնին է :
 Երգ . » »
 Քարոզ . » »
 Աղօթք . աշակերտի դասուն է :
 Քարոզ խնդրեցուք . » » »
 Աղօթք . ձայնին կամ ժամարարին է :
 Յիշեա տէր . աշակերտի դասուն է :

Աղօթք. ձայնին կամ ժամարարին է :
 Փոխ. ձայնին է :
 Քարող. » »
 Աղօթք. աշակերտի դասուն է :

Ողորմեա Բ. աշակերտի դասուն է փոխ առ
 փոխ :

Երգ. աշակերտի դասուն է :
 Քարող. » » »
 Աղօթք. ձայնին է :
 Քարող. » »
 Աղօթք. աշակերտի դասուն է :
 Յիշեա. ձայնին է :
 Աղօթք. աշակերտի դասուն է :
 Փոխ. » » »
 Քարող. » » »
 Աղօթք. ձայնին է :

Ողորմեա Գ. ձայնին է :
 Երգ. » »
 Քարող. » »
 Աղօթք. աշակերտի դասուն է :

Երգ. ձայնին է :
 Քարող. աշակերտի դասուն է :
 Աղօթք. ձայնին է :
 Յիշեա. աշակերտի դասուն է :
 Աղօթք. ձայնին է :
 Փոխ. » »
 Քարող. » »
 Հանգստեան շարական » »
 Աղօթք. աշակերտի դասուն է :
 Ժամամուտ. ձայնին է :
 Քարող. աշակերտի դասուն է :
 Փոխ եւ շարական. ձայնին է :
 Սուրբ Աստուած. » »
 Քարող. աշակերտի դասուն է :
 Դիրք. » » »
 Աւետարան. ձայնին է :
 Քարող. աշակերտի դասուն է :
 Աղօթք. ձայնին է :
 Միայն սուրբ. աշակերտի դասուն է
 եւ սարկաւազին :

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄ

Քարող .	ձայնին է :
Փոխ .	» »
Քարող .	աշակերտի դասուն է :
Ապրեցո .	» » »
Լոյսաւարթ .	» » »
Եկեալքս .	ձայնին է :
Մեսեղի .	» »
Քարող եւ տէր ողորմեա .	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	ձայնին է կամ ժամարարին :
Սուրբ Աստուած .	» »
Փոխ եւ շարական .	» »
Քարող .	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	» » »
Կամ հետեւակ ժամարարին :	
Փոխ .	ձայնին է :
Քարող .	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	ձայնին է :
Յիշեա .	» »
Աղօթք .	» »
Աստ օրհնեցէք .	» »

Խնդրեսցուք .	աշակերտի դասուն է :
Կեցո .	ձայնին է :
Աղօթք .	» »
Ի նախատօնակս Օրհնութիւնն եւ հարցն	
աշակերտի դասուն է :	

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ

Քարող .	աշակերտի դասուն է :
Փոխ .	ձայնին է :
Երգ .	» »
Քարող .	» »
Աղօթք .	աշակերտի դասուն է :
Փոխ .	ձայնին է :
Երգ .	» »
Քարող .	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	ձայնին է :
Ամբիծքն	աշակերտի դասուն է :
Երգ .	» » »
Քարող .	ձայնին է :
Աղօթք .	աշակերտի դասուն է :

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԺԱՄ

Քարոզ .	ձայնին է :
Փոխ .	» »
Քարոզ .	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	ձայնին է կամ ժամարարին :
Սաղմոս .	ձայնին է :
Աւետարան	» » կամ ժա- մարարին :
Պահպանեա .	ձայնին է կամ ժամա- րարին :
Նարեկ .	աշակերտի դասուն է :
Հաւատով .	ձայնին է :
Քարոզ .	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	ձայնին է :
Փառք քեզ՝ Տէր .	ժամարարին է կամ հարկեւոր հիւրին :

ՊԱՐՏԱՑՈՅՑ

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՊԱՐՏԱՅՈՅՑ

ՔԱՀԱՆԱԹԱԿԱՆ ԴԱՍՈՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Ա. Կանխել միշտ ի պաշտօն Աստուծոյ,
ըստ ժամակարգութեան Հայաստանեայց Ե-
կեղեցւոյ :

Բ. Մի՛ անհրաման յաւագերիցունէն թո-
ղուլ զժամու պաշտօնն եւ մեկնել :

Գ. Ծանուցանել նախ եւ առնուլ հրաման
յԱւագերիցունէն, եթէ հարկ ինչ դիպեացի՞
բացակայութեան :

Դ. Պատկառանօք եւ երկիւղածութեամբ
կատարել զպաշտամունսն, ըստ ժամագրոց
եւ Տօնացուցի :

Ե. Միաձայն երգել եւ լռին ունին դնել
ընթերցուածոց :

Զ. Մի՛ շտապաւ կամ ծեծեքելով ընթեռ-
նուլ զգիրս :

Է. Յաւանդատան առնուլ փիլոն եւ հո-

զաթափ, եւ յետ երիցս երկրպագութեան
առաջի բեմին եւ խոնարհելոյ յողջոյն եպիս-
կոպոսին, կալ ի դասու, երիցութեան կար-
գու ըսգ ձեռնադրութեան:

Ը. Բացաւ գլխով եւ երկիւղածութեամբ
կալ ի ժամ պաշտաման եւ յաղօթս:

Թ. Որ անդգոյչն է յեկեղեցւոյ ի բարս եւ ի
վարս, խրատեսցի յաւագերիցուէն, եթէ ան-
սաստ կացցէ, յանդիմանեսցի յեպիսկոպոսէն:

Ժ. Որ հեղգանայ ի պաշտաման, զրկեսցի ի
բաժնէ:

ԺԱ. Զգանձանակն խնկարկութեամբ տա-
նել առ ժողովուրդն, եւ մի ծիծաղերես կամ
բարձրաձայն մաղթանօք:

ԺԲ. Զպաշտօն սարկաւագութեան՝ շապ-
կաւ եւ ուրարաւ կատարել:

ԺԳ. ԶԱւետարանն բշխունաւ եւ շուրջա-
ռազգեստ առնուլ, եւ աշտանակօք եւ ի ձայն
ընթեռնուլ:

ԺԴ. Զսուրբ գիրս ի թիւ ընթեռնուլ,
զմարգարէականն միայն ի ձայն: Մի խօսել
քարոզ, իբրեւ զվարդապետ. ծանուցումն է

քահանային յորդորանաց բան առ ժողո-
վուրդն:

ԺԵ. Զժամերգութիւնն առաւօտեան եւ
զպատարագ ծով կատարել:

ԺԶ. Մի այլ ինչ ընթերցմամբ պարապել
յեկեղեցւոյ, արտաքոյ Ս. Գրոց:

ԺԷ. Յամենայն շաբաթս ջինջ ջրով սրբել
զԱւագանն եւ զսրբազան կահս եւ ածել
աւել ի խորանի:

ԺԸ. Ի կիւրակէս եւ ի շաբաթս անխափան
Ս. Պատարագ մատուցանել:

ԺԹ. Զկարգ ժամարարութեանն յիւրում
չըջանի անխափան կատարել:

Ի. Նշխար թարմ, անխմոր եւ սալիտակ
հանել ի սեղան եւ գինի անապակ:

ԻԱ. Ժամարարին մի մեկնել յեկեղեցւոյ,
բայց եթէ առ հարկի հիւանդութեան: Եթէ
ոք ի տան ննջեսցէ կամ տայ տեղի բամբա-
սանաց աստ եւ անդ դեգերելով, պարտա-
ւոր լիցի ատենի:

ԻԲ. Ժամարարին է աւուր սաղմոսն, նախ
քան զժամերգութիւնն ի ծածուկ ընթեռնուլ
առաջի բեմին:

ԻԳ. Մկրտութիւնն տաներէցին է, նոյն եւ պսակն, ի բացակայութեան նորա տեղացի քահանայն փոխանակեցէ:

ԻԴ. Հետեւակ քահանային մի մեկնել յեկեղեցւոյ առանց գիտութեան ժամարարին:

ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴՐՈՇՄ

ԻԵ. Մի անշուք կատարել զսուրբ խորհուրդսն: Դպիրք եւ սարկաւազունք սպասաւորեցեն:

ԻԶ. Ութօրեայ մկրտել զմանուկն:

ԻԷ. Զինչ ջուր մկրտութեան:

ԻԸ. Որ զմկրտութեան խորհուրդն ոչ կատարէ ի սուրբ Աւագանի, պարտաւորեցի աւանի:

ԻԹ. Մի թոյլ տալ կանանց մերձ առ սուրբ Աւագանն կալ:

Լ. Սպիտակազգեստ լինել երախային եւ կնքահօրն վառ մօմեղինօք:

ԼԱ. Զգեստ պատարագի զգենուլ ի մըկըրտութեան:

ԼԲ. Կնքահայր երախային ըստ կանոնաց եկեղեցւոյ եւ մի՛ անհարազատս Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կամ օտարազգի, կամ կին, կամ տղայ եւ կամ աղջիկ:

ԼԳ. Զբառասնօրեայն մկրտութեան անխափան կատարել:

ԼԴ. Կնքահօրն եւ ծնողաց տալ պատուէր ի հաւատս քրիստոնէութեան ուղիղ դաստիարակել զմկրտեալն:

ԼԵ. Զսուրբ միւռօնն խորհրդոյն առցէ եպիսկոպոսէն:

ԼԶ. Զխորհուրդ գրոշմին խաչանիչ կատարել:

ԼԷ. Յետ մկրտութեան եւ գրոշմի օրհնել զտունն երախային:

ԼԸ. Անուանակոչել զերախայս ըստ ցուցակի Պատրիարքական:

ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԹ. Որ զկանոնս ապաշխարութեան ոչ դընէ ի վերայ յանցուցելոց, պարտաւոր լինի առանի:

Խ. Որ զխոստովանութիւնն ի յայտ հանէ ,
լուծցի :

ԽԱ. Զխոստովանութիւն ժողովրդեան ըզ-
կնի ժամերգութեան կատարել փիլոնաւ , իսկ
զարձակմանն կարդալ ի պահարանի , ձեռն
դնելով ի վերայ գլխոյ խոստովանորդւոյն :

ԽԲ. Զխոստովանութիւնն իւր ի դէպ ժա-
մու կատարել . իսկ որ միայնակ իցէ քահա-
նայ , ի ծունր առաջի բեմին , առ Աստուած :

ԽԳ. Զմեղաւորս յորդորել ի խոստովա-
նութիւն եւ յապաշխարութիւն :

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԽԴ. Զծխորդիս յորդորել ի Հաղորդու-
թիւն մարմնոյ եւ արեան Տեառն , ի հինգ
տաղաւարս կամ գէթ երիցս ի տարւոջ :

ԽԵ. Մի հաղորդել զողջ՝ նախ քան զսուրբ
պատարագն :

ԽԶ. Որ ի տունս ողջոց տանի զհաղորդն ,
պարտաւորեսցի ատենի :

ԽԷ. Որ ի տան պահէ զսրբութիւն պար-
տաւորեսցի :

ԽԸ. Որ ի կապալա տանի զսրբութիւնն ,
պարտաւորեսցի :

ԽԹ. Զէ արժան անդ տանիլ զսրբութիւնն ,
ուր իցէ եկեղեցի :

ՊՍԱԿ

ԽԲ. Մի ձեռներէց լինել ի խնամէխօսու-
թիւնս :

Ծ. Զնշանսն ամուսնութեան , զգինդն , զա-
պարանջանն , զմատանի եւ զշարն յատենի
օրհնել եւ մի ի ծածուկ հեթանոսաբար , դէմ
յանդիման հարսին եւ փեսային :

ԾԱ. Յետ ապաշխարութեան եւ հաղոր-
դութեան պսակել :

ԾԲ. Զչափահասս պսակել :

ԾԳ. Որ զերիտասարդ պսակէ ընդ պառա-
ւի , պարտաւոր լիցի ատենի :

ԾԴ. Զպսակն միշտ հրամանաւ եպիսկոպո-
սի կատարել . իսկ որ գաղտ դնէ պսակ ,
լուծցի :

ԾԵ. Ըստ ճիւղահամարին առնել զնշան-
տուք:

ԾԶ. Մի դնել պսակ յետ երիցս ամուս-
նութեան:

ԾԷ. Զառեւանդսն յետ ապաշխարութեան
պսակել:

ԾԸ. Որ զեպիսկոպոսն խաբէ յամուսնու-
թիւնս, պարտաւոր լիցի ատենի:

ԾԹ. Հարսնեւորաց օրհնել եւ տալ բաժակ
գինւոյ:

ՊԱՇՏՕՆ ՀԻՒԱՆԴԱՑ

Կ. Հիւանդաց տանել աւետարան եւ խաչ,
եւ շուրջառաւ կատարել զսլաշտօնն:

ԿԱ. Հիւանդաց տալ Սրբութիւն վառ մո-
մով եւ շուրջառաւ:

ԿԲ. Զհիւանդս յորդորել յապաշխարու-
թիւն եւ ի գործ բարեպաշտութեան կտա-
կաւ:

ԿԳ. Զկարգ եկեղեցւոյն եւ գերեզմանին
ողբաձայն եւ անթերի կատարել:

ԿԴ. Գոց տանել զդադաղ ննջեցելոց:

ԿԵ. Զհոգեհայտն ի գիշերի կիրակամոյ օրհ-
նել եւ ուտել ի տան ննջեցելոյն:

ՀԱՍԹ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ

ԿԶ. Ի գանձանկաց եւ ի պնակէ եկեղեց-
ւոյ.

Ի նշանտուքէ.

Ի պսակէ.

Ի տնօրհնէքէ.

Ի մկրտութենէ.

Ի ժամուցէ.

Ի հանգստենէ.

Ի յատուկ Ս. Պատարագի մատուցմանէ.

Ի կտակաց.

Ի հոգորհնէքէ:

ԿԵՆՑԱՂԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ

ԿԷ. Յեպիսկոպոսէն առնել ծխացոյց եւ եւ հովուել զԺողովուրդն :

ԿԸ. Ի ծուխս իւրաքանչիւր գէթ միանգամ յամսեանն յայց ելանել ողջունիւ օրհնութեան եւ օրհնել զտունս հաւատացելոյ :

ԿԹ. Երկիցս ի տարւոյ ի Ս. Մենդեան եւ ի Զատիկի առնել տնօրհնէք :

Հ. Մի հովուել զտունս հաւատացելոյ, որ է այլում քահանայի, իսկ եթէ ի դէպ լիցի, հրամանաւ եպիսկոպոսին :

ՀԱ. Զտունս յայտնի մեղաւորաց յետ ապաշխարութեան օրհնել :

ՀԲ. Զհոգեւորացն զհետ պնդել յաշխարհայնոցն ի բաց կալով իսպառ :

ՀԳ. Հաւատացելոյ տալ յորդոր քրիստոնէական ունել կենցաղ եւ մի հեթանոսական :

ՀԴ. Մի դատարկաշրջիկ լինել, եւ մի պատառտունս զգենուլ, մի անմաքուր, եւ մի ի գինեբրուս մոտնել, կամ խէնէշանալ եւ

կամ հստել. միշտ ի խրախճանս պարկեշտօրէն կալ :

ՀԵ. Մի քահանայի տեղափոխել, եթէ ոչ առ հարկի հիւանդութեան եւ հրամանաւ եպիսկոպոսի :

ՀԶ. Քահանայ, որ զհարսնացեալն իւր թողու զեկեղեցի առանց հրամանի եպիսկոպոսին, պարտաւորեացի :

ՀԷ. Ի վանս կամ յեկեղեցւոյ բնակել քահանայի, եթէ վախճանեալ իցէ կնոջն եւ չունի որդիս :

ՀԸ. Մի մնալ ի տունս վատահամբաւեալս :

ՀԹ. Զանուանս անապաշաւ մեղաւորաց ծանուցանել եպիսկոպոսին :

Ձ. Աղքատաց եւ հիւանդաց տանել խնամ :

ՁԱ. Քահանայ որ մոլի յարծաթ, պարտաւոր լիցի ատենին :

ՁԲ. Քահանայ որ վաթսունամեայն է, վատառողջ եւ հիւանդ, ի բաց կալ ի պաշտամանց եւ առնուլ զհաս քահանայական իրաւանց :

ՁԳ. Որ քրէականս գործէ մեղս, պարտաւորեացի ատենին ։

ՁԴ. Որ բամբասէ զընկեր իւր քահանայ, յիրաւի կամ յանիրաւի, յանդիմանեացի յատենի յիւրմէ եպիսկոպոսէ ։

ՁԵ. Քահանայի միշտ առ աւագերէց իւր դիմել եւ ի ձեռն նորա եպիսկոպոսին ։

ՁԶ. Գանգատ զաւագերիցուէն առ եպիսկոպոսն ։

ՁԷ. Գանգատ զքահանայէ որ յայլում թաւի, առ նորին աւագերէց, եթէ ոչ լուիցէ, առ եպիսկոպոսն ։

ՁԸ. Որ առ դատաւորս երթայ, որպէս իրաւագէտս առ շահու, պարտաւորեացի ատենի ։

ՁԹ. Որ զհաւատս ուրանայ բանիւ բերանոյ, ապաշխարեցէ, իսկ եթէ յամառեացի ի սմին եւ ապա դարձցի, նա կացցէ ընդ ապաշխարողս ցմահ ։

Ղ. Որ պարագլուխ լինի ի խռովութիւնս, եւ կամ ընդդէմ իշխանութեան խօսի քանս, պարտաւոր լիցի ատենի ։

ՂԱ. Տալ պատուէր ժողովրդեան իւրում և կատարել եւ պահել զսովորութիւնս եւ զաւանդութիւնս Ազգին ։

ՂԲ. Ի չարաթու միանգամ ժողով քահանայից ։

ՂԳ. Երկիցս ի տարւոյ ժողով քահանայից զահերիցութեամբ եպիսկոպոսին, ի խորհուրդ բարեկարգութեան եւ պայծառութեան եկեղեցւոյ ։

ՂԴ. Աւագերիցին է ի դէպս քահանայից վախճանման, զխաչ, զմաշտոց, զսրբատուի եւ զզգեստ եկեղեցական, եթէ կայ, առնուլ եւ յղել եպիսկոպոսին ։

1. The first part of the manuscript is a list of names of the members of the Society of Friends who were present at the meeting held at the house of the late Mr. [illegible] on the 1st of [illegible] 1781. The names are as follows: [illegible]

2. The second part of the manuscript is a list of the names of the members of the Society of Friends who were present at the meeting held at the house of the late Mr. [illegible] on the 1st of [illegible] 1781. The names are as follows: [illegible]

3. The third part of the manuscript is a list of the names of the members of the Society of Friends who were present at the meeting held at the house of the late Mr. [illegible] on the 1st of [illegible] 1781. The names are as follows: [illegible]

4. The fourth part of the manuscript is a list of the names of the members of the Society of Friends who were present at the meeting held at the house of the late Mr. [illegible] on the 1st of [illegible] 1781. The names are as follows: [illegible]

5. The fifth part of the manuscript is a list of the names of the members of the Society of Friends who were present at the meeting held at the house of the late Mr. [illegible] on the 1st of [illegible] 1781. The names are as follows: [illegible]

2013

2001

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0029702

